

Het einde van de Antillen

Het einde van de Antillen. Aldus de titel van het pas verschenen boek van Freek van Beetz over de politieke verwickelingen van de laatste jaren van de Nederlandse Antillen. Hij werkte tussen 2001 en 2010 als adviseur van Miguel Pourier, Etienne Ys en Emily de Jongh-Elhage. Als Nederlandse ambtenaar, wel te verstaan, uitgeleend aan de Nederlandse Antillen om de kleine ambtelijke staf van de premier in deze ingewikkelde jaren bij te staan. Nu heeft hij zijn ervaringen en observaties op papier gezet.

Tekst: Brede Kristensen

De ondertitel van het boek luidt: *Kroniek van een adviseur op Curaçao*. Dat is het ook inderdaad, een uitgebreide kroniek met veel belangrijk feitenteamateriaal. Dus geen analyse van gebeurtenissen, geen wetenschappelijke verhandeling, geen beschouwelijke evaluatie. Gewoon een gedetailleerd ooggetuigenverslag van wat zich heeft afgespeeld op de politieke weg richting een nieuwe staatkundige structuur, soms van dag tot dag. Af en toe krijgen we ook wat commentaar te lezen, vaak in brieven 'aan het thuisfront' of in zijn 'logboek'. Die maken deze kroniek van 300 pagina's waarin de vele heftige gebeurtenissen tamelijk droogjes worden beschreven, toch gemakkelijk leesbaar. Alhoewel ik me afvraag of een buitenstaander, onbekend met de vele namen van partijen en personen, met regelmatig wisselende relaties en gecompliceerde intriges, door de bomen het bos zal blijven zien.

De grote lijn van de gebeurtenissen heeft iedereen in de media kunnen volgen. Van Beetz zet alles wat er op politiek gebied tussen 2001 en 2010 gebeurde op een rijtje en biedt ons blikken achter de schermen. Want hij is een insider. Zo krijgt de lezer een goed beeld van de verschrikkelijke financiële (en ook politieke) gevolgen voor het Land vanwege het mismanagement bij de toenmalige ALM. Premier Pourier wist er niet goed raad mee. Het werd een lange martelgang. Ook krijgen we te horen wat Pourier eigenlijk vond van de consultants van het IMF die met weinig inzicht, weinig ervaring en weinig begrip toch een verreikende invloed uitoefenden. Tegelijkertijd vraagt de lezer zich af hoe het mogelijk is dat beide partijen aan beide

relativeren? We lezen uitvoerig over de kortzichtige opstelling van staatssecretaris Gijs de Vries, die, zo had iedereen kunnen voelen aankomen, uitmondde in wat wel het 'verraad van Gijs de Vries' werd genoemd. De belofte werden niet nagekomen. We lezen ook hoe jaren later enkele Nederlandse politici kennelijk betrouwen dat Pourier in de steek was gelaten. Senator Egbert Schuurman bijvoorbeeld, die in 2006 minister Pechtold onder vuur nam: 'het gaat erom oplossingen te vinden voor de armoede en dat jongeren een toekomst hebben. In het verleden is Nederland daarin tekort geschoten, premier Miguel Pourier is afschuwelijk behandeld, daarover was iedereen het eens, met alle gevolgen van dien', zo hield hij de Eerste Kamer voor in 2006. Maar ik had graag willen weten wat diezelfde Schuurman deed ten tijde van het 'verraad van Gijs de Vries'. Wat speelde zich achter de schermen in Den Haag af? Tipjes van de sluier worden opgelicht, maar Van Beetz laat het bij tipjes. Een meer nieuwsgierig-onderzoekende instelling was wel nuttig geweest.

Vermoedelijk voelde de ambtenaar Van Beetz zich niet vrij om op kritisch onderzoek uit te gaan. Dat brengt ons bij het vaak gehoorde verwijt dat hij een 'spion van Nederland' was. Diverse keren brengt hij deze aantijging zelf ter sprake. Ik ken Van Beetz niet en heb mij niet verdiept in de roddels hierover. Uitgaande van de tekst van het boek moet ik zeggen dat ik geen enkele aanwijzing in die richting heb kunnen vinden. Wel is duidelijk dat hij een typische vertegenwoordiger is van het Nederlandse openbare bestuur. Dat staat erom bekend 'fatsoenlijk' te zijn met een in principe hoge moraal (vaak moeilijk in praktijk te brengen) maar ook regentesk. De An-

medespelers van andere politieke partijen te onthouden. Wel krijgt de lezer de kritiek soms bijna in de mond gelegd. Alleen wanneer bepaalde spelers het in zijn ogen te bont maken, volgen er veegjes uit de pan.

Het beeld dat de lezer krijgt van de politieke omgeving zowel in de Nederlandse Antillen als ook in Nederland is er een van toenemende complexiteit, van verwarring en tegenstelling. Over problemen in de Curaçaose Eilandsraad in juni 2008 schrijft hij: 'De coalitie op eilandsniveau staat voortdurend onder druk en wordt niet als sterk en als een eenheid ervaren. De gedeputeerden doen hun best, maar worden in de uitvoering van hun beleid geplaagd door onderlinge tegenstellingen en vooral door de weinig constructieve opstelling van de oppositie.' Individuele bewindslieden en leden van raad en Staten veranderden frequent van richting, legden mijnen neer, trokken rookgordijnen op en zorgden voor hopeloze patstellingen. Wat een hoeveelheid tijd, geld en energie ging daarmee verloren! Dat maakt deze kroniek goed duidelijk. Sommige Nederlandse politici, zoals Rita Verdonk en Hero Brinkman konden er trouwens ook wat van.

Interessant is de rol die de beide ministers van Financiën en de centrale bankdirecteur speelden om het struikelblok van de schulden weg te nemen, maar weer moeten we met een tipje van de sluier genoeg nemen. Toen het proces om tot een akkoord over de schuldenproblematiek te komen in september 2005 vast zat, werd op een terrasje in Den Haag geopperd om eindelijk minister van Financiën Zalm erbij te betrekken. Dat gebeurde en daarna kwamen er van die kant inderdaad acceptabele en creatieve voorstellen. Maar waarom was dat niet veel eerder gebeurd? Waarom liep de coördinatie aan beide zijden van de oceaan lange tijd zo verschrikkelijk moeizaam? Toen de kogel eenmaal door de kerk was en er een einddatum opdoemde, bleken de overgebleven struikelblokken veel eenvoudiger te kunnen worden weggeruimd. Duidelijk is ook dat premier De Jongh-Elhage een gave bezat om struikelblokken op te ruimen (al kon ze die op ongelukkige momenten ook zelf opwerpen en voor onnodige polarisatie zorgen). Ook Van Beetz als adviseur lijkt dan meer op dreef te komen. Nadat een half jaar voor 10/10/10 het kabinet-Balkenende IV ten val kwam, was de grote vraag of de staatkundige verandering wel door een demissionair kabinet in Nederland mocht worden afgerond. Was dit niet een te 'controversiële' kwestie? Zo niet, dan zou er opnieuw uitstel zijn met onvoorspelbare gevolgen. Brieven met een heldere argumentatie door Van Beetz opgesteld en effectief overleg met belangrijke Haagse actoren maakten de weg vrij voor een vlotte afronding. Zo kon 10/10/10 uiteindelijk doorgang vinden.

Is het boek als kroniek bijzonder geslaagd en goed bruikbaar voor journalisten, historici en bestuurskundigen, als informatiebron voor analyses en beschouwingen, ik weet niet helemaal zeker of toekomstige politici er iets van zullen leren. Wat mij betreft had Van Beetz best hier en daar wat vragen mo-

gen stellen en beantwoorden. Waarom lukte het niet met de ALM? Omdat de overheid aandeelhouder was? Vanwege politieke benoemingen en de daaruit volgende mismanagementblunders? Vanwege de controversiële rol van de vakbeweging? Vanwege een te groot en te onduidelijk gemotiveerd personeelsbestand? Vanwege de kleinschaligheid die moeilijk te combineren is met een modern luchtvaartbedrijf? Of vanwege aarzelende bestuurders?

Of vragen over de ingewikkelde langdurigheid van het politieke proces van staatkundige vernieuwing. Vanwaar dat onvoorstelbare gebrek aan coördinatie en samenwerking van de verschillende partijen betrokken bij de staatkundige vernieuwing, de misverstanden, de misinterpretaties, het wantrouwen, de polarisatie en de voortdurende neiging van politici om als biljartspelers de onderlinge strijd over de 'band van het volk' te spelen. Terwijl iedereen weet dat samenwerking in een dergelijk complex proces basisvoorwaarde en polarisatie desastreuus is. In dat verband had best gekeken kunnen worden naar de soms regenteske houding van de PAR. Zou die niet mede de oorzaak kunnen zijn dat het zo onontbeerlijke politieke en het maatschappelijke draagvlak zwak bleven? Dat de oppositie steeds het gevoel had buiten spel te zijn gezet? De ingrijpende veranderingen van deze jaren, zoals eerst de beleidsombuigingen waaraan Pourier werkte en later de staatkundige veranderingen, zijn zonder maatschappelijk en politiek draagvlak nauwelijks uitvoerbaar. Bijgevolg zien we continu veranderende coalities, pat-

stellingen en verwarring bij de mensen, zich uitend in wisselvallig stemgedrag. Dat is precies het beeld dat deze kroniek oproept. En dan de intrigerende vraag waarom sommige bewindslieden zoveel meer voor elkaar wisten te krijgen dan andere? Natuurlijk een kwestie van persoonlijkheid. In moeilijke omstandigheden voelen sommige mensen zich juist uitgedaagd en ontwikkelen hun creatieve vermogen, terwijl anderen geblokkeerd raken of de strijd aangaan en een hopeloze polarisatie bewerkstelligen, waar niemand mee gediend is. Maar het heeft ook te maken met de mensen met wie men moet samenwerken. Zorgen dat de juiste mensen op de juiste plekken in teams en netwerken zitten, is cruciaal. Opvallend is tenslotte dat slechts in een enkel zinnetje wordt gerept over het inrichtingsproces van de nieuwe bestuurlijke organisatie voor de beide nieuwe landen. Of een nieuw land kans van slagen heeft, is daarvan in hoge mate afhankelijk. De geringe aandacht van bestuurders en hun adviseurs heeft niet bijgedragen aan een vlotte inrichting en een redelijk functionerend apparaat. Zonder dat blijft openbaar bestuur ineffectief.

Al lezend springen de vragen als paddestoelen uit de grond. Het zou geen gek idee zijn als de auteur met een vervolg komt om dergelijke vragen te stellen en wellicht ook wat nuttige antwoorden te geven. Deze kroniek biedt daartoe een prachtig uitgangspunt.

F van Beetz, *Het einde van de Antillen, Kroniek van een adviseur op Curaçao*, 2013.

Churandy Martina toen hij nog voor de Nederlandse Antillen liep.

kanten van de oceaan zich lange tijd door deze 'junior consultants' hebben laten leiden. Misschien kwam het Den Haag van pas, maar waarom heeft de Antilliaanse regering niet veel sterker geïnterced tegen het onvolwassen IMF-dictaat? Of waarom heeft Van Beetz, die als adviseur over een indrukwekkend netwerk in Den Haag beschikte, niet meer kunnen doen om het IMF-advies te

tilliaanse partij die daarmee de meeste gelijkens vertoont is de PAR en dat is de partij die de premiers leverde voor wie hij werkte. Dat hij opvallend mild en tamelijk onkritisch over hen schrijft, is tegen deze achtergrond begrijpelijk. Ik kom er zo op terug.

Overigens moet gezegd worden dat hij, als kroniekschrijver, er meestal goed in slaagt zich van oordelen over de vele

Letra

Javier Marías
'De laatste keer dat ik Miguel Desvern zag, was ook de laatste keer dat ik zijn vrouw Louise zag...' Zo begint de intrigerende nieuwe roman van Javier Marías, *Los Enamoramientos*, inmiddels in het Engels vertaald als *The Infatuations* en ongetwijfeld ook binnenkort in het Nederlands verkrijgbaar. De dood is een zekerheid, maar onze identiteit is verre van zeker en ook na onze dood zullen onze nabestaanden gissen naar onze ware identiteit. Sterker, we gissen er ook zelf naar. Wat voor het oog zo'n perfecte relatie was, Miguel en Louise, zou ook weleens schaduwzijden kunnen

hebben. De vertelster observeert het paar en begint nieuwe dingen te ontdekken. Typisch voor Marías is dat niets vast ligt. Altijd doemen nieuwe perspectieven op. Trouwens, zijn personages zijn vaak tolken en vertalers (dat is ook zijn eigen beroep), omdat die, in zijn eigen woorden, 'hun eigen stem zijn kwijtgeraakt'. Marías ontving veel prijzen zoals de Venezolaanse Romulo Gallegos-prijs en recent de Prix Formentor.

Derek Walcott
Op zijn geboorte-eiland St. Lucia ging het nieuwe toneelstuk van Derek Walcott, *O starry starry night*, voor het Caribisch gebied in pre-

mière. Aan de hand van het bezoek van Gauguin aan Van Gogh in zijn huis in Arles, Frankrijk, wordt het thema vriendschap en kunstenaarschap uitgewerkt. Of beter, het conflict tussen deze

Javier Marías

beide. Aanleiding voor het conflict is de relatie die zij onderhouden met dezelfde prostituee. Maar hun relatie is ten diepste conflictueus en dat heeft te maken met het innerlijke conflict tussen kunst en vriendschap, waar de hoofdpersonen beiden geen raad mee weten. Momenteel is zijn dochter Anna Walcott bezig voorstellingen ervan in Trinidad te organiseren.

Eerder schreef Walcott de toneelstukken *Moonlight* en *Pantomime*. Walcott lijkt in toenemende mate productief te zijn. Wat veel mensen niet weten is dat hij ook schildert en door Gauguin gefascineerd is.

Ars Poëtica

Jazz

Jazz is. Jazz leeft. Gebeurt. Beweegt. Jazz neemt. Jazz geeft. Jazz weet. Jazz spreekt. Jazz doet. Jazz laat. Jazz komt. Jazz gaat. Uniek. Muziek. Van vlees en bloed. Jazz waagt. Jazz wint. Breekt baan. Jazz bonkt. Jazz staat. Jazz valt. Is overal. Ontroert. Verwarmt. Gript bij de keel. Jazz knettert. Knalt. Ontketent. Heerst. Jazz heelt. Jazz zuivert. Lichaam. Geest. Jazz swingt. Jazz vecht. Is waar. Is echt. Geen loze kreet. Geen leeg gebaar. Jazz werkt. Versterkt. Ontwapent. Toont. Jazz laaft. Jazz loont. Is water. Brood. Jazz lacht. Jazz huilt. Jazz in. Jazz uit. Legt bloot. Daagt uit. Jazz kookt. Jazz bruist. Jazz troost. Jazz bijt. Jazz bloedt. Heeft schijt. Is zwart. Is wit. Is rood. Niet grijs. Jazz vloekt. Jazz moet. Verbroedert. Zoekt. Jazz vindt. Jazz wijst. Jazz schokt. Jazz eist. Jazz hoog. Jazz laag. Jazz voor. Jazz na. Jazz rookt. Jazz jaagt. Is eigen baas. Vereent. Verzoent. Begeestert. Woedt. Bevrijdt. Bewijst. Bergrijpt. Vervoert. Jazz spreidt. Jazz sluit. Bezielt. Verrijkt. Geeft hoop. Verblijdt. Jazz shittert. Glanst. Jazz flitst. Jazz danst. Verhit. Zweepst op. Bemint. Verleidt. Jazz roept. Jazz voelt. Jazz groeit. Jazz bloeit. Jazz blaakt. Jazz blijkt. Betovert. Geilt. Jazz ademt. Zweet. Jazz fluistert. Schreeuwt. Ontmaskert. Snijdt. Jazz glijdt. Jazz sluipt. Jazz slijpt. Jazz spuit. Jazz klinkt. Jazz dwingt. Jazz lonkt. Jazz blinkt. Jazz vraagt. Jazz raakt. Verlost. Verbaast. Viert feest. Verklaart. Is bitter. Zoet. Is hot. Is cool. Jazz ijlt. Vooruit. Voorbij. Ver weg. Dichtbij. Paraat. Bereid. Op weg. Altijd. Jazz was. Jazz is. Jazz blijft.

Jules Deelder